

Ο Κάσπαρ Χάουζερ στην έρημη χώρα

Δημήτρης Χατζής

πρόταση διδασκαλίας

Σπύρος Αντωνέλλος
Ε.Μ.Ε.

Στόχοι:

Οι μαθητές:

- Να ευαισθητοποιηθούν πάνω στο θέμα της αποξένωσης, της απώλειας της εθνικής και προσωπικής ταυτότητας των Ελλήνων βιομηχανικών μεταναστών στην πρώην Δυτική Γερμανία.
- Να γνωρίσουν τον Δημήτρη Χατζή και τις αφηγηματικές τεχνικές του στο συγκεκριμένο διήγημα.
- Να απολαύσουν αισθητικά τη λογοτεχνία και να εργαστούν πρωτότυπα και δημιουργικά
- Να γνωρίσουν «Το Διπλό Βιβλίο».

*Τάκα-τάκα στο εργοστάσιο.
Τίκι-τίκι, τίκι-τίκι
το ρολογάκι στη λεωφόρο...*

Β η μ α τ ο λ ό γ ι ο

1^η διδακτική περίοδος

1. Δημιουργία κλίματος δεκτικότητας με προβολή φωτογραφιών

2. Ανάγνωση του κειμένου

3. Αφήγηση – *σκυταλοδρομία* του περιεχομένου από μαθητές

4. Εξήγηση του τίτλου και ένταξη του αποσπάσματος στο έργο

Δημήτρη Χατζή, *Το διπλό βιβλίο*

1. Προβολή φωτογραφιών για προβληματισμό και συζήτηση (διαφάνειες 4-8). Καλούνται οι μαθητές να περιγράψουν τις φωτογραφίες που θα δουν και στη συνέχεια να δώσουν τίτλο για την καθεμιά με **μια λέξη** μόνο. Οι τίτλοι που θα δώσουν καταγράφονται στην άκρη του πίνακα και παραμένουν εκεί μέχρι την ολοκλήρωση της ανάλυσης του κειμένου.

2. Προτεινόμενη μουσική επένδυση για την ανάγνωση του αποσπάσματος: Σταμάτη Σπανουδάκη, *Το δάκρυ του Ιωάννη*.

Δημήτρης Χατζής, Το διπλό βιβλίο

{Ο Κάσπαρ Χάουζερ στην έρημη χώρα} και το «Διπλό Βιβλίο»

«Ο Κάσπαρ Χάουζερ στην έρημη χώρα» αποτελεί το τρίτο από τα εννέα κεφάλαια του βιβλίου του Κώστα Χατζή με τίτλο «Το Διπλό Βιβλίο».

Στο «Διπλό Βιβλίο»(1976), το αίτημα της καλύτερης ζωής οδήγησε τους ανθρώπους μακριά από τα σπίτια τους, στα εργοστάσια της Κεντρικής Ευρώπης, για να ζουν σε μικρά κλουβιά, με άθλιες συνθήκες, δουλεύοντας αδιαμαρτύρητα, ασταμάτητα, σε χώρους που περισσότερο μοιάζουν με φυλακές. Ο Δ. Χατζής, απογοητευμένος και από τη μεταπολεμική κατάσταση στην Ελλάδα αλλά κι από τη διαμορφωμένη κατάσταση στον κόσμο, που μοιραία οδηγούν στη σκλαβιά και στην εξαθλίωση τον καθημερινό άνθρωπο, εκφράζει τον πόνο του και πολύ χαρακτηριστικά παρουσιάζει τους «ηττημένους».

Θυμάσαι το περιεχόμενο;

Ο Κώστας, ένας φτωχός έλληνας μετανάστης ζει και εργάζεται ως βιομηχανικός εργάτης στη Γερμανία, στη δεκαετία του 1960. Τα βράδια, τελειώνοντας τη δουλειά του στο εργοστάσιο ΑΟΥΤΕΛ που κατασκευάζει λάμπες αυτοκινήτων, περπατά στις μεγάλες λεωφόρους της πόλης και επιστρέφει μόνος στο φτωχικό του δωμάτιο, στο σπίτι της Φράου Μπάουμ...

Ο τίτλος: Ποιος είναι ο Κάσπαρ Χάουζερ;

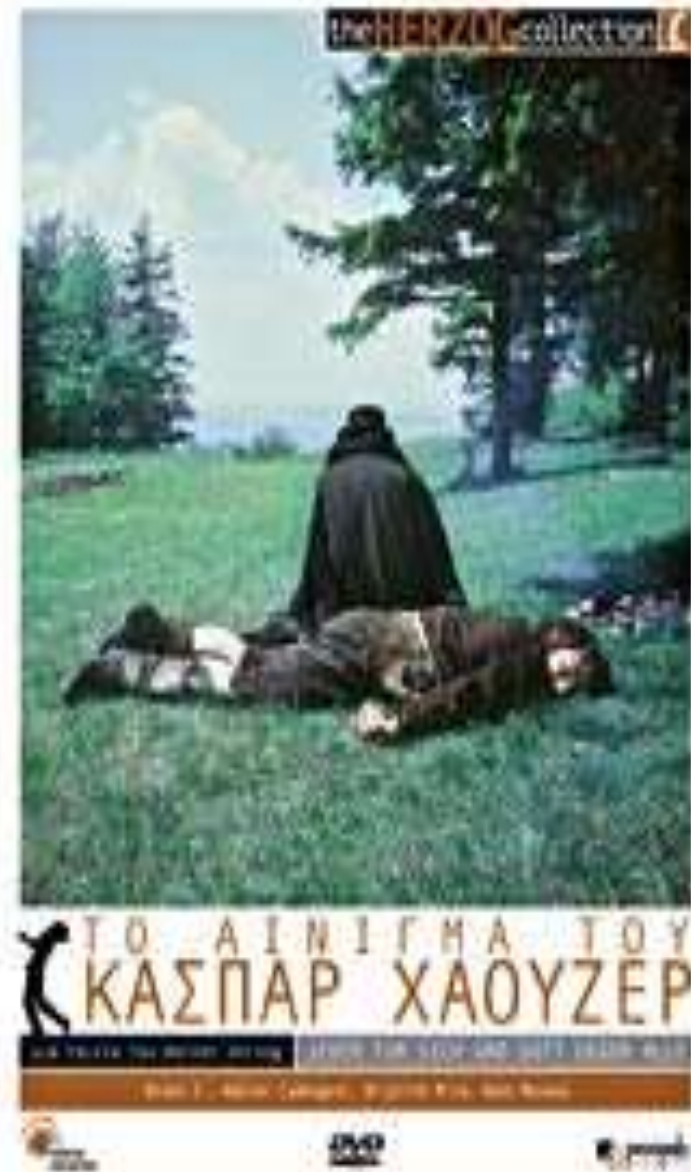
Μάιος 1828. Στη Νυρεμβέργη της Γερμανίας, εμφανίστηκε ξαφνικά ένας παράξενος άγνωστος νεαρός...

Ήταν ρακένδυτος, με δυσκολία περπατούσε και με δυσκολία μιλούσε...

Κρατούσε ένα μόνο γράμμα, που εξηγούσε λίγα πράγματα για τον ίδιο και ήξερε να γράφει μόνο το όνομά του:

Κάσπαρ Χάουζερ.

—

Το κελί του Κάσπαρ Χάουζερ από λιθογραφία της εποχής

**«Ενθάδε κείται ο
Κάσπαρ Χάουζερ,
ένα αίνιγμα της
εποχής του.
Η γέννησή του ήταν
άγνωστη, ο θάνατός
του ένα μυστήριο».**

**Ο τάφος
του Κάσπαρ Χάουζερ**

2^η διδακτική περίοδος

Είδος: Κοινωνικό, ψυχογραφικό διήγημα.

Χώρος: Βιομηχανική πόλη της Γερμανίας.

Χρόνος: Δεν προσδιορίζεται με ακρίβεια.

Θέμα- Στόχος: Η ζωή ενός Έλληνα μετανάστη, που αποξενωμένος ζει σε μια πολυάνθρωπη άγνωστη πόλη της Γερμανίας ως βιομηχανικός εργάτης.

Σκηνικές εικόνες:

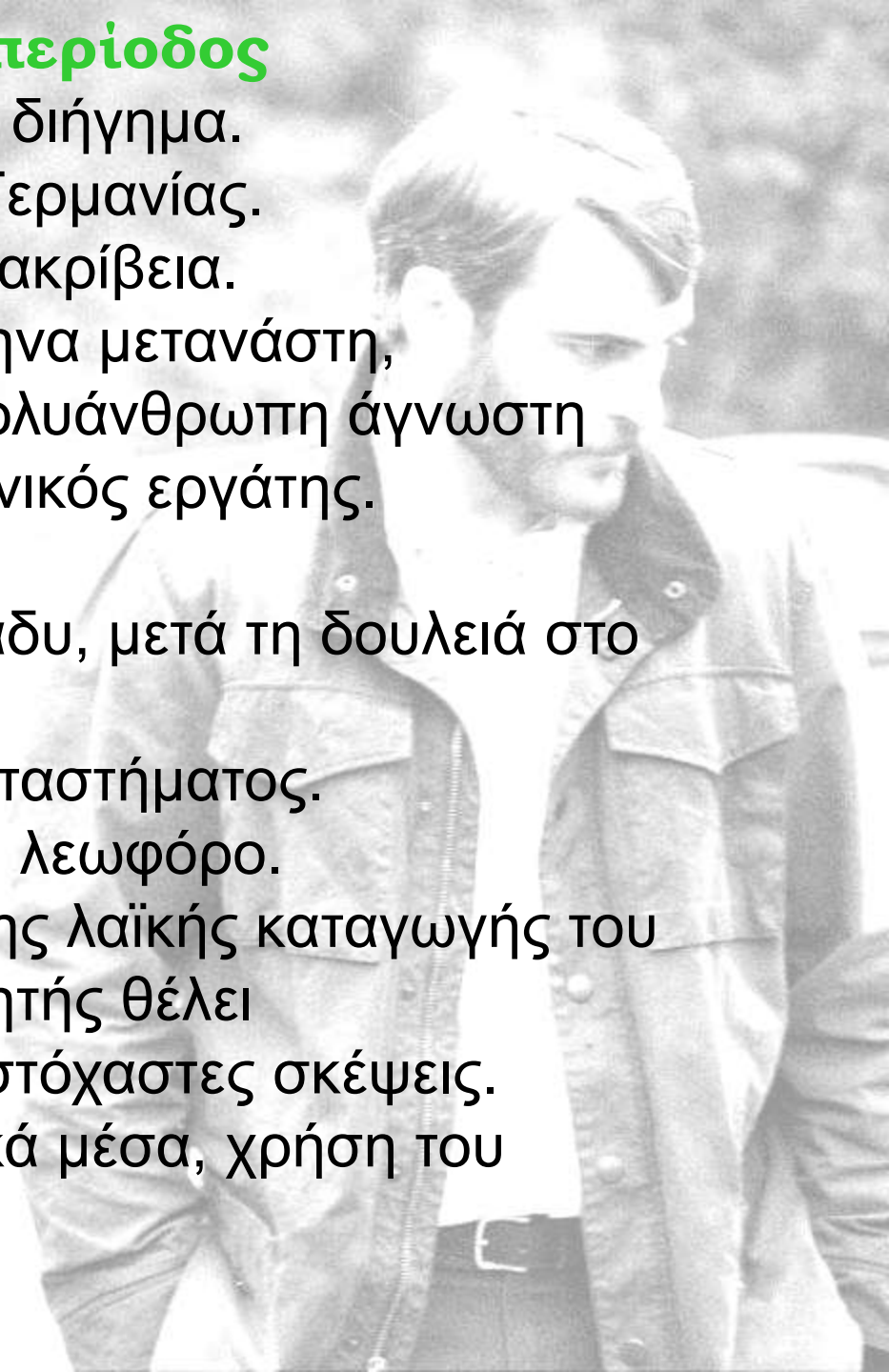
α) Η επιστροφή στο σπίτι το βράδυ, μετά τη δουλειά στο εργοστάσιο.

β) Μπροστά στη βιτρίνα ενός καταστήματος.

γ) Περπατώντας στην πολύβουη λεωφόρο.

Γλώσσα: Απλή γλώσσα λόγω της λαϊκής καταγωγής του πρωταγωνιστή. Ωστόσο ο αφηγητής θέλει τον ήρωά του να κάνει και βαθυστόχαστες σκέψεις.

Σχήματα λόγου: Λιτά εκφραστικά μέσα, χρήση του ασύνδετου σχήματος.

Θεματικοί άξονες

1.Ο Κώστας στη Γερμανία / Ο Κάσπαρ Χάουζερ στην έρημη χώρα

- Και οι δύο βρέθηκαν σε μια ξένη χώρα για διαφορετικούς λόγους.
- Ζουν άγνωστοι ανάμεσα σε αγνώστους.
- Αδυνατούν να επικοινωνήσουν στο νέο περιβάλλον, αφού δεν γνωρίζουν τη γλώσσα.
- Είναι και οι δύο μόνοι τους.
- Η χώρα που ζουν είναι γι' αυτούς μια έρημη χώρα (έλλειψη επικοινωνίας, μοναξιά).
- Και για τους δύο η έννοια «πατρίδα» δεν καθορίζεται, είναι ασαφής. Δεν έχουν δεσμούς με την πατρική γη:
 - Κώστας: *Σαν να 'ναι το σπίτι μου εδώ, εδώ κι η πατρίδα μου, η καμιά μου πατρίδα.*
 - Κάσπαρ Χάουζερ: Μεγάλωσε στο δάσος σαν αγρίμι, δεν έχει σπίτι και πατρίδα.

2. Κώστας: Ένας ήρωας κοινωνικά αποξενωμένος σε μια ξένη χώρα

α) Οι λόγοι της μετανάστευσής του στη Γερμανία:

- Φτώχεια, ανεργία.
- Δύσκολες πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες στην Ελλάδα.
- Οι γονείς του έχουν πεθάνει.
- Η αδελφή του έχει παντρευτεί μακριά από το χωριό τους.
- Το πατρικό σπίτι είναι έρημο.

β) Η ζωή του στη νέα χώρα:

- Δεν προσαρμόστηκε στην ξένη χώρα.
- Έχασε τους δεσμούς του με την πατρική γη.
- Ακαθόριστη η εθνική του ταυτότητα.
- Μοναξιά και απομόνωση στον δικό του μικρόκοσμο.
- Το καφενείο και ο κινηματογράφος είναι οι μόνες κοινωνικές εκδηλώσεις που συμμετέχει, που δεν καλύπτουν την ανάγκη του για επικοινωνία.
- Νιώθει σαν το ασήμαντο «μικροβιάκι» μιας σταγόνας νερού.

Αφηγηματικές Τεχνικές

-Δραματοποιημένος αφηγητής: Συμμετέχει στα δρώμενα ως πρωταγωνιστής και αφηγείται σε α' γραμματικό πρόσωπο.

-Απευθύνεται σε κάποιον συγγραφέα που σκοπεύει να γράψει την ιστορία του ήρωα (Και να φροντίσεις εσύ, κύριε συγγραφέα...).

-Χρονολογική- Γραμμική αφήγηση των γεγονότων, αφού όλα παρουσιάζονται με τη φυσική σειρά που έγιναν.

Δείγματα δημιουργικών εργασιών

1. Δραματοποιήστε το κείμενο, παρουσιάζοντας τον ήρωα να εκφράζει τις σκέψεις του σε δύο στιγμές του:
 - α) Βρίσκεται μόνος του σε μια μεγάλη κι άγνωστη πολιτεία.
 - β) Είναι μόνος του στο φτωχικό του δωμάτιο.Οι φωτογραφίες που ακολουθούν, θα σας βοηθήσουν.

2. Οδός Λήδρας, Λευκωσία: «Εδώ περπατά ο ξενότερος απ' όλους τους ξένους της πολιτείας των ξένων»: Αυτό είναι ένα σημείωμα που βρήκες κάποιο Σάββατο καθώς περπατούσες στην οδό Λήδρας, στη Λευκωσία. Γράψε ένα γράμμα στον άγνωστο περαστικό που το άφησε εκεί, γράφοντας τις σκέψεις και τα συναισθήματα που σου δημιούργησε το σημείωμά του. Το γράμμα σου αυτό θα δημοσιευτεί σε εφημερίδα μεγάλης κυκλοφορίας, με την ελπίδα πως ο άγνωστος διαβάτης θα το δει.

3. Απ' τες Εννιά

Κ. Π. Καβάφης

**Δώδεκα και μισή. Γρήγορα πέρασεν η ώρα
απ' τες εννιά που άναψα την λάμπα,
και κάθισα εδώ. Κάθουμουν χωρίς να διαβάζω,
και χωρίς να μιλώ. Με ποιόνα να μιλήσω
κατάμονος μέσα στο σπίτι αυτό.**

.....

Το πιο πάνω είναι ένα απόσπασμα ποιήματος του Κωνσταντίνου Π. Καβάφη. Έχοντας υπόψη σου και τον ήρωα του διηγήματος που μελετήσαμε, να συνεχίσεις σε πεζολογική ή σε έμμετρη μορφή τις σκέψεις του Κώστα, όπως τις καταγράφει σε μια σελίδα του ημερολογίου του.

4. Θεματική Εργασία για ομάδες:

Φέρνουμε στην τάξη τέσσερα κεφάλαια από το έργο του Δημήτρη Χατζή «Το Διπλό βιβλίο», για να τα μελετήσουν στο σπίτι οι μαθητές.

Θα διανεμηθούν ανάλογα με την ομάδα στην οποία ανήκουν. Στην τάξη θα έχουν την ευκαιρία να συζητήσουν το περιεχόμενο με τα άλλα μέλη της ομάδας τους και στη συνέχεια να επιλέξουν τον εκπρόσωπό τους, προκειμένου να παρουσιάσουν το κεφάλαιο που μελέτησαν και στους υπόλοιπους συμμαθητές τους.

Σε μια τέτοια εργασία στόχος είναι να συζητήσουν και να ανταλλάξουν απόψεις οι μαθητές γενικά για το έργο. Επομένως, καλό θα είναι να αποφύγουμε τα φύλλα εργασίας.

A person in a dark coat stands on a beach, looking out at the ocean. The scene is slightly blurred, suggesting a focus on the text overlaid on the image.

5. Να μελετήσεις το μονόπρακτο θεατρικό έργο του Ρόμπερτ Σνάιντερ με τίτλο «Βρομιά». Εδώ θα δεις και μια άλλη πτυχή της ζωής των μεταναστών που αφήνουν την πατρίδα τους, αναζητώντας καλύτερη τύχη αλλού.

Περιεχόμενο του έργου:

Ο Σαντ είναι ένα 30χρονος Άραβας που ζει χωρίς τα «χαρτιά» του, χωρίς ταυτότητα στην Ευρώπη. Το όνειρό του ήταν πάντα να πάει εκεί. Ήρθε στην Ευρώπη ως λιποτάκτης και βρέθηκε αντιμέτωπος με τον ρατσισμό. Ήρθε στον τόπο του πολιτισμού που είχε γνωρίσει από τα βιβλία και που είχε αγαπήσει. Η απόγνωση που νιώθει ο Σαντ και η απέραντη μοναξιά του είναι αυτά που τον χαρακτηρίζουν. Είναι μια μοναξιά πέρα και από τον ρατσισμό. Είναι ο ξένος, ο παρείσακτος, αυτός που κινείται στο περιθώριο. Περνά μέσα από όλες τις πλευρές του ρατσισμού και αναλύει μέσα από την προσωπική του εμπειρία το φαινόμενο και καταλήγει στην εξομοίωση όλων των μορφών ρατσισμού».

Να παρουσιάσεις στην τάξη σου το έργο αυτό, επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον σου στα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο Σαντ.

Το έργο «Βρομιά» του αυστριακού Ρόμπερτ Σνάιντερ
παίχτηκε στη Λευκωσία, 2008,
σε μετάφραση - σκηνοθεσία του Αιμίλιου Χαραλαμπίδη
και με τον Λευτέρη Σαλωμίδη, στον ρόλο του Σαντ.

6. Να παρατηρήσεις καλά την εικόνα. Διάβασε τον διάλογο που ακολουθεί και προσπάθησε να τον συνεχίσεις.

-Γιατί αυτοί οι άνθρωποι είναι σε κλουβί; Είναι επικίνδυνοι...;

- Όχι, εμείς είμαστε επικίνδυνοι γι' αυτούς...

A dark umbrella stands on a sandy beach. The background is a soft, golden glow from a low sun, creating a hazy, atmospheric scene. The umbrella is the central focus on the left side of the image.

*...Δε με περιμένει κανένας
εμένα,
δεν έχω πουθενά που να θέλω
να πάω,
να γυρίσω κάπου.
Σαν να 'ναι το σπίτι μου εδώ,
εδώ κι η πατρίδα μου,
το κανένα σπίτι μου,
η καμιά μου πατρίδα...*

Κώστας

7. Ο Κώστας, ο ήρωας του διηγήματος, σας έστειλε μια κάρτα από τη Γερμανία. Να του απαντήσετε, λαμβάνοντας υπόψη σας την ιστορία του, έτσι όπως παρουσιάζεται στο απόσπασμα [Ο Κάσπαρ Χάουζερ στην έρημη χώρα] από το διήγημα Δ. Χατζή, *Το Διπλό Βιβλίο*.

**Λίγα λόγια
για τον
Δημήτρη Χατζή (1914- 1981)**

- Ο **Δημήτρης Χατζής** γεννήθηκε στα Γιάννενα το 1914, μέσα στη βουή του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου και ανδρώθηκε στον Δεύτερο. Ο παππούς κι ο πατέρας του ήταν τυπογράφοι. Φοιτητής εγκατέλειψε τη γενέτειρα πόλη κι ήρθε στην Αθήνα να σπουδάσει Νομικά. Διέκοψε τις σπουδές του για οικονομικούς λόγους, ενώ στη συνέχεια εξορίστηκε από τη Μεταξική Δικτατορία. Την περίοδο της Γερμανικής Κατοχής αγωνίστηκε υπέρ της απελευθέρωσης της πατρίδας του. Τότε πρωτοεμφανίζεται και στα Γράμματα: η συλλογή από τρία διηγήματα που κυκλοφόρησε το 1946 [«Φωτιά», «Πόλεμος», «Δρόμος»], έχει θέμα της τους αδύναμους οικονομικά, που ζουν το δράμα τους στην Κατοχή και αγωνίζονται στην Αντίσταση. Η δίνη του Εμφυλίου που ακολούθησε το αντάρτικο τον έδιωξε μετανάστη πρώτα στη Ρουμανία, μετά στην Ουγγαρία, στη συνέχεια στο Ανατολικό Βερολίνο, για να καταλήξει στην Ουγγαρία, όπου έμεινε ως το 1973. Στη διάρκεια της εξορίας του σπούδασε Ελληνική Φιλολογία, εργάστηκε ως ερευνητής, ενώ δίδαξε Νεοελληνική Λογοτεχνία στο Πανεπιστήμιο της Βουδαπέστης.

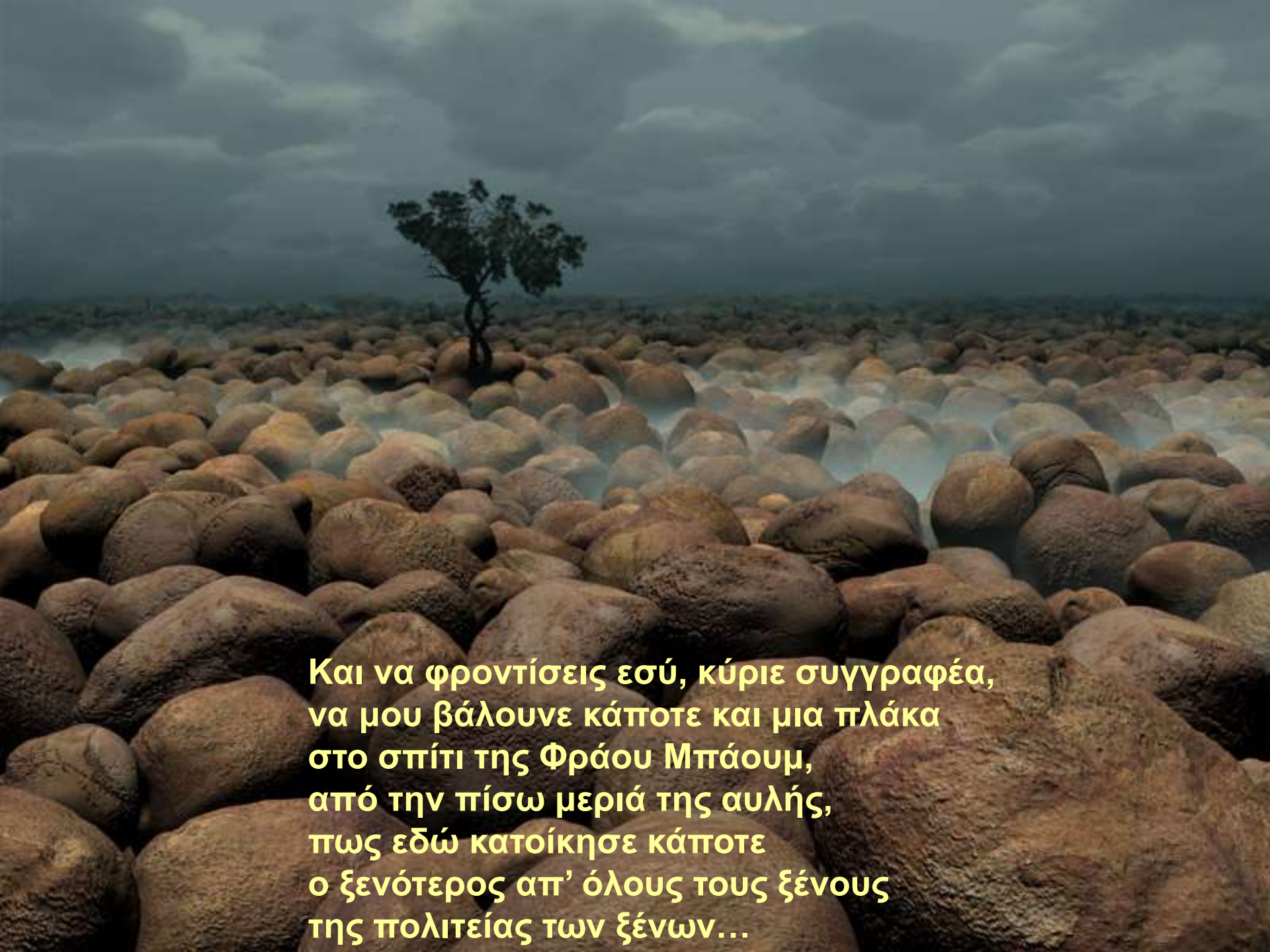

Εκείνα τα χρόνια [πρώτη έκδοση στο Βουκουρέστι, 1952] εκδίδονται «Το τέλος της μικρής μας πόλης», μια συλλογή από επτά διηγήματα: Ο Σιούλας ο Ταμπάκος, «ο Τάφος», «Σαμπεθάι Καμπιλής», «Η θεία μας η Αγγελική», «Ο Ντετέκτιβ», «Η διαθήκη του Καθηγητή», «Μαργαρίτα Περδικάρη». Με αναφορά πάλι στους απλούς ανθρώπους είναι και η επόμενη συλλογή του, «Οι Ανυπεράσπιστοι», που εκδίδεται το 1966.

Μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας στην Ελλάδα το 1974, επανήλθε στη χώρα του, μετά από 25 χρόνια εξορίας και αναγνωρίζεται ως αγωνιστής αλλά κι ως συγγραφέας. Τότε [1976] κυκλοφορεί το «Διπλό Βιβλίο», μια καταγραφή εμπειριών των Ελλήνων μεταναστών στη Γερμανία. Την ίδια χρονιά κυκλοφορεί και η συλλογή «Σπουδές». Ακολουθεί το 1979 η «Θητεία», αγωνιστικά κείμενα της περιόδου 1940-1950, ενώ έγραψε και μελετήματα για τη γλώσσα και την πολιτική που εκδόθηκαν το 1975.

Το 1980 διευθύνει το περιοδικό «Το Πρίσμα», μια έκδοση με κείμενα από την παγκόσμια λογοτεχνία, που κλείνει στο τέταρτο τεύχος με τον θάνατό του, το 1981.

A landscape of smooth, rounded stones under a dark, stormy sky with a single tree in the distance.

Και να φροντίσεις εσύ, κύριε συγγραφέα,
να μου βάλουνε κάποτε και μια πλάκα
στο σπίτι της Φράου Μπάουμ,
από την πίσω μεριά της αυλής,
πως εδώ κατοίκησε κάποτε
ο ξενότερος απ' όλους τους ξένους
της πολιτείας των ξένων...